

RO

DA

RI

20

Tècniques creatives
per fomentar l'escriptura
a casa i a l'aula

JORDI FOLCK

Jordi Folck

Rodari 2.0

Tècniques creatives per fomentar
l'escriptura a casa i a l'aula

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Primera edició, setembre de 2023

© Jordi Folch Gil, 2023

Disseny: Jordi Avia

La propietat d'aquesta edició és de Publicacions de l'Abadia de Montserrat,
Ausiàs Marc, 92-98 – 08013 Barcelona

ISBN: 978-84-9191-283-5

Dip. leg.: B-11.747-2023

Impress a Gráficas Rey

ÍNDEX

Introducció.....	7
1. Una pedreta a l'estany o «la paraula màgica»	14
2. El binomi fantàstic.....	21
3. Què passaria si? (Una hipòtesi fantàstica)	29
4. El prefix esbojarrat	35
5. La paraula equivocada o l'error és bell!.....	41
6. Històries surrealistes sense cap ni peus.....	48
7. Els contes populars	52
8. L'home de vidre	61
9. Restar és sumar o contes a la sobretaula.....	65
10. L'extraordinari viatge per casa meva	69
11. I si l'avi fos un gat?.....	73
12. Joguines i putxinel·lis	78
13. Mama, caca o les paraules prohibides	84
14. Propp i l'art de la novel·la	91
15. Rodolins que són cançons	96
Annex I: Per a pares i educadors. Les set rebel·lions de Gianni Rodari.....	103
Annex II: Creativitat i escola. Què passaria si Rodari es despertés?	113
Referències bibliogràfiques i cinematogràfiques.....	124

INTRODUCCIÓ

L'any 2020, el nom del geni Gianni Rodari (Omegna, 1920 - Roma, 1980) va ressonar de nou en celebrar-se el centenari del seu naixement. El pedagog i escriptor, l'assagista d'*Escola de fantasia*, el recreador del binomi fantàstic (a partir d'André Breton), l'autor de contes, tirallongues, versos i novel·les adaptades al cinema (*La Fletxa Blava*) i en ballet (*Cipollino*, del llibre *Les aventures d'en Cebeta*), a programes de ràdio i televisió, pòdcasts, peces teatrals, cançons (Sergio Endrigo), semblava disposat a quedar-se en la nostra memòria, però dos anys després es diria que tot ha estat un miratge. En escaure's els cinquanta anys de la publicació de la *Gramàtica de la fantasia. Introducció a l'art d'inventar històries* (1972), calia recuperar, una vegada més, el revolucionari, el pensador, l'escriptor per a infants i joves a l'alçada de Lewis Carroll, James Barrie o Astrid Lindgren. L'infant que jugava a titelles en una finestra del forn del seu pare i que inventava històries des de ben petit s'unia tan aviat a García Lorca, a Thomas Mann, a Alejandro Jodorowsky..., que trobaven en el teatre de guinyol la forma germinal del seu art, un art petit però meravellós, al qual se suma l'autor d'aquest llibre que reconeix en Rodari com el creador que el va convertir, des del primer teatrí, als set anys, en escriptor.¹

1. El net d'un forner, amb el sobrenom de Jordi de Cal Moliner, va sentir-se atret pel fill del forner, Rodari, per múltiples coincidències: ambdós jugaven de petits a fer titelles,

La *Gramàtica* va revolucionar la pedagogia, ja que es va convertir en un dels primers textos fonamentals de creativitat infantil que obria una escletxa profunda –i ja inesborrable– dins d’un sistema educatiu basat en la repetició i la memorització. Al llibre, el mestre recull prop de quaranta tècniques per afavorir i enriquir la creativitat del lector, resultat de la seva experiència en visitar centenars d’escoles on ensenyava el poder de la imaginació sovint menystinguda –especialment als *incontri* de Reggio Emilia de principis de 1972.

Si no hagués estat un llibre de laboriosa i lenta preparació, aparegut primer en cròniques i articles al *Paese Sera* (1962) i a *Il Giornale dei Genitori* (1969-1971), Rodari hauria estat considerat el pare de la creativitat moderna, títol que comparteix amb Howard Gardner, autor de *Mentes Creativas*, i Mihaly Csikszentmihalyi (1934-2021), psicòleg hongarès, professor i autor dels monumentals *Flow* i *Creatividad*, entre d’altres.

Cent anys després, Rodari segueix essent, encara a Europa i per a molts lectors, un gran desconegut. Als Estats Units s’editava, recentment, *Contes per telèfon*, amb un retard extraordinari degut a pures i banals raons ideològiques (veg. a la pàgina 103 l’annex «Les set rebel·lions de Gianni Rodari»).

El que passa és que aquells que ens dediquem a la literatura infantil i juvenil som vistos com a espècie inferior en

d’on naixeria la seva passió narradora. Tots dos van exercir de periodistes i també van ser docents amb múltiples visites a escoles, fet que els va permetre treballar la creativitat infantil i juvenil.

procés de créixer. Com si aquest noble ofici de dedicar-se a éssers amb escassos drets fos un acte vergonyós. Algú hauria d'escriure, i per això en prenc les regnes, sobre la importància de la literatura dels primers anys en què es forma la sensibilitat, la imaginació, l'expressió i la identitat personal dels homes i les dones de demà. Si no, que li ho preguntin a Bruno Bettelheim, autor de *Psicoanàlisi dels contes de fades*. Qui sap si per ser considerat «només per a nens i nenes» l'escriptor i pedagog italià confessava en els últims anys de la seva vida que desitjava escriure poesia per a adults. Gianni Rodari va morir amb seixanta anys a Roma sense haver complert el seu somni. Només deu anys abans guanyava el Hans Christian Andersen de literatura, un prestigiós premi considerat el Nobel de la literatura infantil, que també distingiria Christine Nöstlinger, Uri Orlev o Aidan Chambers.

Com a responsable del centenari de Gianni Rodari en els actes de commemoració organitzats per la secció de biblioteques de la Diputació de Barcelona, vaig oferir diversos tallers a docents sobre les tècniques rodarianes. La meva sorpresa va ser l'afany amb què els alumnes –mestres, especialment– prenien nota de les tècniques de generació d'idees com si, tal vegada, els docents més joves no coneguessin el pedagog ni les seves aportacions fonamentals. També és possible que la *Gramàtica de la fantasia* els resultés un llibre massa crític, o que, malgrat les magnífiques traduccions amb

què comptem, presenti casos i exemples localitzats en la literatura i en el país que li era més proper: Itàlia.

Per impartir aquests tallers sobre les tècniques de produir idees, vaig sentir la necessitat, des de l'admiració i el respecte més profunds, d'una actualització dels continguts, d'un *reset* que apropés la seva proposta al públic del segle XXI, i ho vaig fer a partir de la meva llarga experiència i des de determinats punts de sutura:

1. Compartir la meva llarga experiència de docent d'escriptura creativa i de pensament creatiu i innovador a diverses universitats catalanes on ensenyava a «jugar» a partir de les tècniques rodarianes, i del resultat n'extreia valuoses descobertes. Aquests cursos havien de traspasar formats i edats lectores, de manera que també els oferia a centres de primària i secundària, amb resultats notables que tenien «un abans i un després» en l'alumnat pel que fa a obrir l'ull de la imaginació i fer-ne una aplicació pràctica de «pensament lateral» (Edward de Bono).

2. Partir d'exemples literaris facilitats per l'autor d'Omegna o extrets dels seus llibres, però també sumar-ne d'altres procedents de llibres o pel·lícules dels darrers cinquanta anys, incloent autors de literatura km 0, del nostre país. Es tractava d'acostar les propostes a referents més propers.

3. Sumar algunes tècniques de la *Gramàtica* i unir-les en un mateix eix per facilitar-ne la comprensió. Així, a tall

d'exemple, els capítols sobre «Les faules populars com a matèria primera», «Anem a embolicar les històries», «Caputxeta vermella en helicòpter», «Les faules al revés», «Amanida de faules» i «Faules calcades» s'unifiquen aquí en el capítol «Els contes populars».

4. Adaptar algunes propostes d'escàs arrelament al nostre país i cercar-ne la formulació adequada al nostre entorn cultural i social: així els *limericks* anglesos es converteixen en rodolins catalans, o la Befana esdevindria aquí una mena de Pare Noel o un Tió que porta regals.

5. La riquesa extraordinària de la *Gramàtica* rodariana inclou algunes activitats creatives que hem bandejat perquè els destinataris són nadons o alumnes preescolars. Per exemple, a «Menjar i jugar a menjar» l'autor tracta de com engrescar els més petits en l'acte de menjar farinetes. Com que volem oferir activitats que es puguin desenvolupar a les aules dels nostres centres educatius i en entorns familiars, hem considerat que la seva impracticitat entre infants i joves ens decantava a no incloure-les en aquest volum. Això no obstant, Rodari, com Roald Dahl, ens va deixar algunes receptes fantàstiques reunides a *Il quaderno vegetariano con Gianni Rodari*.

6. Tractant-se d'un manual eminentment pràctic, s'ha evitat caure en un excés de fonts i referències lligades a l'art rodarià, però no ens hem resistit –tant l'autor com l'editor– a lligar la *Gramàtica* amb altres tècniques i autors que, de

manera conscient o inconscient, hi estan relacionats. Això permet obrir un ventall molt més ampli de possibilitats. En cinquanta anys s'ha avançat molt en l'estudi de la creativitat. Caldrà deixar a altres investigadors i estudiosos establir noves i fecundes relacions entre les aportacions de Rodari i les de molts altres creadors: escriptors, fotògrafs, dramaturgs, artistes plàstics i gràfics, publicitaris... que les completen i enriqueixen. L'abast de l'aportació del pedagog d'Omegna acaba essent inabastable.

7. *Rodari 2.0* no substitueix la *Gramàtica della Fantasia* original. En temps precipitats i d'immediatesa només desitja convertir-se en un instrument útil que actualitzi el llegat de l'escriptor italià, que procuri i porti el coneixement i la lectura dels seus nombrosos llibres per a infants, que doti el docent d'eines pràctiques que afavoreixin un *flow* creatiu a l'aula omplint el profund buit sobre creativitat que perviu a l'escola. Malgrat que la creativitat no tingui un manual d'instruccions per afavorir-la i fer-la créixer, estic convençut que les pràctiques aquí esmentades –ja provades, revisades i millorades– seran de gran utilitat per convertir els alumnes en subjectes actius i creadors imparables.

I un darrer apunt, que Rodari agrairia. Que sigui un joc lliure, sense afavorir competitivitats, sense guardons ni premis als guanyadors; només el gaudi, o tal com diu Teresa Amabile, citada per Howard Gardner a *Mentes Creativas*: «Les

solucions creatives de problemes es donen més sovint quan els individus es dediquen a l'activitat per plaer que quan ho fan per eventuais recompenses exteriors. L'absència d'avaluació allibera la creativitat.»

I. UNA PEDRETA A L'ESTANY

O «LA PARAULA MÀGICA»

Si llancem una pedreta a un estany produïrem una sèrie d'ones concèntriques que arribaran ben lluny. I així, de sobte, veurem ballar els ànecs, la barca del pescador i les herbes o el plàstic que algú ha llançat al riu –n'hi ha de mar-rans!–, i la pedra espantarà els peixos abans no s'adormi al llit. Una paraula pot tenir les mateixes conseqüències: despertar o moure allò que, potser, dormia: la imaginació. Una sola paraula pot bellugar el món amb reaccions en cadena impensables! Si llancem una pedra... o en Pere al riu... o Pedro... però a Petra? Una pera? Es...pera! No! Dèiem una pedra al riu! Ho veieu? Una sola paraula és com l'eco que torna...

En Rodari escriu: «Una paraula qualsevol escollida a l'atzar pot funcionar com una paraula màgica per treure camps de memòria que dormien sota la pols del temps.»

Però també pot provocar reaccions en cadena de conseqüències imprevisibles. D'un «t'estimo» a un «t'odio» hi ha la mateixa distància que d'una declaració d'amor a una de guerra, o de la llum d'una lluernia a la d'un llampec, que diria Mark Twain, parlant d'una paraula adequada i la correcta. Els pares i els educadors han de tenir cura dels mots que entren. Deixar anar un «no arribaràs mai a res en aquesta vida», un «mira que n'ets de dolent» o un «no serveixes per a res» pot

comprometre el futur de l'estudiant. Menysprear és el contrari que encoratjar o motivar. «Ets extraordinari!» o «ets increïble», «això és fantàstic» o «ets una persona meravellosa» multiplica el camp de possibilitats.

Molts lectors no s'adonen que el seu nom també és màgic! És tot un cau d'històries... Mireu l'Alícia Paf. Ella es vol presentar (a la columna de la dreta, alguns dels adjectius amb què ella se sent identificada; a la columna de l'esquerra us regala una paraula per construir una història):

Armari	A: aventurera, ambiciosa, agradable, activa, artista, adorable, atractiva, àgil, afortunada, acollidora
Llegum	L: lectora, lliure, llunàtica, llargaruda, lluitadora, llaminera, llegendària, llenguallarga, lletraferida, lliurepensadora
Itàlia	I: imaginativa, intrèpida, inquieta, interrogativa, innocent, imprescindible, il·lustre, idònia, interessant, insòlita
Cotxet	C: culta, cansada, caòtica, catastrofista, coherent, competent, cordial, curiosa, curosa, cooperadora, caritativa, calmada
Infinit	I: infatigable, impressionant, important, increïble, idealista, ideal, impecable, intel·ligent, important, irreverent
Aire	A: atenta, atabalada, apassionada, amable, amorosa, animada, adequada, acolorida, aconselladora, adolescent
Plantes	P: petita, presumida, primaveral, primmirada, polida, perseverant, patidora, polifacètica, potent

Artista	A: alegre, afectuosa, atractiva, avariciosa, animosa, astuta, agraïda, adorable
Felicitat	F: fàcil, fantasiosa, fidel, forta, fresca, fantàstica, fiable, forassenyada, furiosa, feliç

I ara us regala un miniconte:

L'Àlicia s'havia amagat dins el vell i enorme *armari* de l'àvia. I... sí? Ui!, una altra de les idees perilloses de l'Àlicia. Va cercar el seu *cotxet* de nadó del qual només quedaven les rodes. Va empènyer l'armari, el va abocar damunt del cotxet panxa amunt i el va omplir de *llegum*, de tomàquets de l'hort i de *plantes* comestibles. Va deixar la casa, i empenyent el cotxet-armari se'n va anar al mercat amb la seva pròpia parada. Va dibuixar-hi un cartell: *L'armari de l'Àlicia. Artista local. Qui na felicitat*, la de l'Àlicia, fent de botiguera. Amb aquells *aires* de professional del comerç ho va vendre tot i tot. Si l'haguessin deixat, hauria recorregut tot *Itàlia*, fins a l'*infinit* i més enllà. Però l'àvia tornaria d'hora. Va desfer el camí a casa i va deixar les coses com les havia trobat. Tot hauria anat bé si l'àvia no hagués trobat unes pastanagues tendres amagades dins de les mitges, i així l'Àlicia Paf ho va haver d'explicar tot...
O no...

A JUGAR!

Exercicis desobstructius o acceleradors de la ment

1. Els docents, els pares, els monitors de colònies o el moderador del grup llança una paraula –vigila, no et vagi a parar al cap! O boca endins!– i, de manera immediata i ordenada, cadascun dels participants diu el primer que li ve al cap, i així de manera successiva, formant una cadena de mots. També es pot fer passant-se una pilota: qui la rep llança el mot i passa la pilota. Algú anota o enregistra els mots, que poden formar part d'una història col·lectiva posterior.

2. Versió avançada: cada mot que es diu ha de rimar amb l'anterior en part o en la seva totalitat. De *rajola* poden seguir *tovallola*, *cassola*, *hola*, *cola*, *gola*, *esmola*, *tómbola*, *píndola*, *fillola*, *paràbola*... El moderador decidirà si bandejar aquells que es queden en blanc o oferir-los un comodí o acceptar un pas limitat. Guanya el grup de x membres quan la paraula ja sembla esgotar-se.

Si es tracta d'un exercici escrit és recomanable la consulta del web Paraulesamb.com, que ens serà molt útil per a composicions poètiques consonants o construccions literàries determinades. Allí trobarem que hi ha 484 paraules que acaben en *-ola*.

3. A partir de dos jugadors. Cadascú es presenta als altres amb els adjectius que més el defineixen, sempre positius, però també amb algun de característic o particular. L'Àlicia potser us diria: «Soc aventurera, lliure, imaginativa, caòtica, increïble, apassionada, presumida, alegre i fantàsica. Soc l'Àlicia Paf!» (Gianni Rodari, *Les ensopegades de l'Àlicia Paf*). El seu nom és com una paraula màgica que desperta molts secrets! Ara us toca... David, Rosa, Esther, Jordi... Pere, Teresa, Abel, què diu el vostre nom i els vostres cognoms, de vosaltres?

Després de presentar-se, cadascú ha de regalar –i escriure– als altres una història escrita amb paraules encapçalades amb les vocals i consonants del seu nom i els seus cognoms, com acaba de fer l’Àlicia amb l’armari de la seva àvia. Recordeu que hem de divertir-nos. Que la creativitat és quan la intel·ligència es diverteix!

Les ones concèntriques de la pedra llançada al riu ens fan pessigolles i volen continuar jugant. Quan construïm una història des de les lletres del nom tenim el notarikōn (deriva del llatí *notarius*, que significa ‘escriptura breu’), un mètode antiquíssim per jugar amb les paraules. Per exemple, si l’Àlicia volgués muntar una empresa amb el seu nom, de què podria ser? Podeu afegir preposicions o connectors que us hi ajudin! Com més eixelebrats i *non sensi* (‘sense sentit’), millor!

ALÍCIA PAF: Associació Lliure i Independent de Calaixeres i Armaris Per Afavorir la Felicitat

SR. BIANCHI: Senyores amb Roses als Balcons, Interessades també en Arbres de Nadal, Compren Humor i Imaginació!

TONINO (L’INVISIBLE): Transport d’Orquestres Nacionals i Invisibles No Organitzades

LINO PICCO. Lladres Imaginatus ofereixen a Novel·listes Ocupats Personatges Indispensables per a Contes, Cançons i Ocurrences diverses...

I els vostres noms, què signifiquen?

Exercicis avançats

1. Dels mots obtinguts en la cadena de paraules que arriba per associació d’idees, el moderador del joc –el capità, el delegat, el formador, el tallerista– pot escollir-ne un i demanar-ne els usos. Es tracta de ser imaginatus. Un mot que té història perquè va donar peu a una sèrie de valuoses interpretacions és el mot *rajola* i els seus usos. Segueix essent un mot ja clàssic en proves de creativitat (com el Test de creativitat de

Joy Paul Guilford, que pot tenir funcions molt variades: com a petjapers, portallapis, reposallibres, escala per enfilarse a algun lloc, gerro, cadireta, triturador d'aliments, niu per a cucs de seda, guardiola, plataforma de sabates en dies de pluja...

2. Un objecte incomplet o divers. El professor de diverses generacions de creatius al nostre país, el savi José María Ricarte, quan arribava el primer dia de l'assignatura de creativitat al quart curs de Comunicació i Audiovisual a la universitat, ens posava una prova: què faries i què no podries fer amb una mà que en lloc de tenir cinc dits en tingues sis. La prova puntuava més com més respostes obtinguessis. La creativitat parteix sempre de la quantitat i no de la qualitat de les idees. De fet hi havia un parany que a molts els passava desapercebut. Tot allò que podies fer amb cinc dits ho podies seguir fent amb sis, i allò que no es podia fer amb cinc dits, tampoc no es podia amb sis; ni viatjar a la lluna sense coet, ni estudiar llengües, ni ser més alta o més fort, ni explicar millor els acudits.²

Igualment, què es podria fer amb una porta sense pany, amb la closca d'una tortuga, amb una tauleta que no funciona, amb unes ulleres sense vidre, amb un llibre sense principi ni final, amb unes escales que no porten enlloc, amb una peixera sense peixos (o peixos sense peixera), amb un semàfor que no funciona, amb un rellotge sense agulles, amb un pessebre sense nen Jesús... Aquesta proposta enllaçaria també amb la tercera tècnica rodariana, anomenada «què passaria si», que trobareu a la pàgina 29.

Però, també, quin ús podria donar-se a un nas portàtil, a una màquina de lligar boira (Emili Teixidor, *Dídac, Berta i la màquina de lligar boira*), a una paraula de color rosa, a un perfum d'encens d'església o a

2. Possiblement, l'equip del bioenginyer Etienne Burdet de l'Imperial College de Londres no hi estaria d'acord, ja que han presentat un estudi de polidactília amb dos subjectes amb un dit de més (Revista *Nature Communications*, 2019).

unes sabatilles de ballet que et fan classes de ball (del film de Michael Powell i Emeric Pressburger, *Les sabatilles vermelles*). I amb aquests trets que neixen unint dos conceptes diferents passem a la següent tècnica.

2. EL BINOMI FANTÀSTIC

L'escriptor i pedagog italià deia que el pensament de l'infant es forma per parelles, i que els contraris s'atreuen més que no pas els mots propers en significat. Si un diu «tou» un altre dirà «dur». Si un diu «alt» algú altre dirà «baix». I és en les paraules aparellades on poden néixer les històries més singulars. Com més fantàstiques siguin aquestes parelles –aquests binomis de paraules– més lluny arribarem en la imaginació. Dir «El binomi fantàstic» és com dir «Abracadabra, que s'obri la cova de les meravelles». L'autor ens proposa que escollim paraules que visquin lluny l'una de l'altra. Un cavall i un gos no ens serviria: sovint se'ls veu plegats. Però un gos i un armari poden donar-nos: 1) Un conte sobre un gos que es passeja, com un cargol, amb el seu armari damunt (potser s'ho ha copiat de l'Àlicia Paf); 2) L'armari del gos servirà per guardar els abrics, la corretja de passeig, el pinso o les ulleres de sol; 3) Un gos que passa les seves vacances d'hivern a l'armari, dormint com un tronc o tal vegada a Nàrnia.

Podeu fer la prova amb aquestes paraules que el mateix autor va escollir per convertir en contes:

timbre i lladres. El cartell diu: «Es prega als lladres que truquin al timbre. Se'ls deixarà entrar lliurement i podran veure amb els seus ulls que aquí no hi ha res per robar» (Gianni Rodari, *Contes llargs com un somriure*).

viatge i dimarts. «Per què no convé viatjar els dimarts i els divendres? Són dies molt dolents que porten desgràcia!» (Gianni Rodari, *El llibre dels perquè*).

pastís i cel. Un bon matí d'abril apareix al cel un enorme objecte circular. Un parell de nens, el Paolo i la Rita, s'en-carreguen de desvelar el secret d'aquest plat tan especial (Gianni Rodari, *El pastís caigut del cel*).

ploma blanca i televisor. En Gip, mentre mira un film d'indis, se sent arrossegat per les ones del televisor i hi cau dins, al mig d'una batalla. Per treure'l d'allí... (Gianni Rodari, *En Gip dins del televisor*).

guerra i poetes. Dues bandes de poetes i músics es ballen per trobar els millors versos fins que les paraules *cor* i *amor* desapareixen per massa desgast (Gianni Rodari, *Contes escrits a màquina*).

Altres rodarians

Henri Joannis (1928) va enriquir la creativitat publicitària amb la tècnica anomenada «La bisecció simbolitzadora». El missatge neix per la topada de dos mons diferents que acaben convertint-se en una analogia. O, altrament dit, unir dos mons en un de sol que es converteix en nou. O l'obtenció d'un nou concepte a partir de la unió d'elements sense relació aparent. Resulta molt efectiva en campanyes gràfiques, com per exemple, els graons de la sortida del metro de Barcelona retolats amb títols a manera de lloms de llibres d'una biblio-

teca, o dos gelats que es fan un petó a la campanya de l'Ajuntament de Barcelona «T'estiu molt».

Les fotografies de Chema Madoz (Madrid, 1958) a través d'elements quotidians són objectes o elements de la natura que se'ns presenten com una poesia visual. Són bodegons sempre en blanc i negre, senzills. Ha fet amb la fotografia el que Ramón Gómez de la Serna ha fet amb la literatura, amb els seus epigrames, i el vigatà Toni Prat, amb la seva poesia visual, hereu indiscutible de Joan Brossa. Dos exemples de frases fetes convertides en obra gràfica són: tenir el cap als núvols, tenir el cap ple de pardals...

Ramón Gómez de la Serna (Madrid, 1888 - Buenos Aires, 1963) inventà els epigrames, que són el resultat del binomi metàfora + humor = epigrama. Són textos breus propers als aforismes expressats en una sola oració d'una o dues ratlles. Una fórmula literària enginyosa considerada com llamps d'intel·ligència. Tot seguit, alguns exemples de la trobada de dos mons diversos units en un sol concepte:

Al dar a la llave de la luz se despierta a las paredes.

El amor a primera vista no necesita gafas.

El acento es la vacuna de la palabra.

Las latas de conserva vacías quedan con la lengua de hojalata fuera.

El agua se suelta el pelo en las cascadas.

Los ceros son los huevos de los que salieron las demás cifras.

Raymond Roussel (París, 1877-Palerm, 1933) va ser escriptor, músic, jugador d'escacs, poeta, novel·lista i dramaturg. La seva obra s'engloba dins del surrealisme i neix a partir de paraules, idees i històries sense relació aparent. Entre els seus llibres, trobem *Impresiones de África*, *Locus Solus* i *Cómo escribí algunos de mis libros*.

Jacques Carelman, el creador d'*objetos inhallables*: va ser trompetista de jazz, crític musical, il·lustrador, escenògraf teatral, escultor, pintor, creador de jocs infantils per a places i parcs públics i un dels membres fonamentals de l'OuPeinPo: taller de pintura potencial, vinculat a l'OuLiPo (taller de literatura potencial) de Raymond Queneau, Georges Perec i Italo Calvino, entre d'altres. Ha passat a la posteritat per ser el creador del *Catàleg d'objectes impossibles*, una sèrie d'objectes insòlits i absurds com la bicicleta per a escales (amb rodes quadrades), l'aparell per posar els punts sobre les is, les sabatilles per fer la neteja (que disposen d'un raspall i d'una pala per escombrar sense ajupir-se), el puzzle de dues peces (ideal per a principiants), les ulleres-rellotge, que indiquen l'hora als seus vidres, perquè ningú ens aturi i ens preguntin «quina hora és», el crucifix de viatge (amb els braços plegables i ideal per a pelegrins) o la màquina de rentar el televisor.

Gaston de Pawlowski (1874-1933), un excèntric que des de 1903 i durant diversos anys va publicar a diaris i revistes

de França (*Le Journal, L'Écho du Boulevard, Le Volant*) una columna consagrada a presentar i comentar invents imaginaris, fins que finalment va reagrupar les seves millors idees en un llibre que es va editar el 1916: *Inventions nouvelles et dernières nouveautés*. El mateix que Carelman, la lògica de gairebé tots els seus invents condueix al fet que, per posar remei a algun problema o oferir cert avantatge, l'objecte perdi la seva raó de ser: és el cas del metre de butxaca (que fa només deu centímetres) o de certes sabates que venen amb un forat a la sola perquè l'aigua que es fica dins quan plou pugui escórrer-se amb més facilitat...

Joan Brossa (1919-1998) va ser poeta, dramaturg i artista plàstic, i va guanyar en cinc ocasions el Premi Crítica «Serra d'Or» de Literatura i Assaig. Fundador del grup Dau al Set (1948), va abraçar la poesia, la prosa, el cinema, el teatre, el cabaret, el circ, la màgia i la *performance* unificant-los en les arts plàstiques per «expressar una realitat idèntica». La seva producció visual parteix de la transgressió, la denúncia social i la realitat transfigurada per l'art. Era contrari al sistema educatiu amb sentències com «les coses importants s'aprenen però no s'ensenyen». Els seus primers poemes visuals experimentals, els sonets i els objectes *trouvés* daten de 1941. Compta amb una llista de cinquanta llibres com a artista i un binomi enriquidor amb Antoni Tàpies, Josep Niebla, Frederic Amat o Joan Miró.

La creativitat ha estat bandejada, sovint, a la vida familiar i a l'escola. Encara es demana forjar persones racionals i es fa de la memorització la base del sistema educatiu. Gianni Rodari, 50 anys enrere, va fer una aportació cabdal amb la *Gramàtica de la fantasia. Introducció a l'art d'inventar històries* fent del joc, de la curiositat i del gaudi les bases d'una renovació pedagògica i personal.

El professor i escriptor expert en Rodari, Jordi Folck, actualitza la *Gramàtica* facilitant l'impuls creatiu d'infants, joves i adults i convertint-lo en la clau de volta d'una vida plena, apassionada i diversa per fer front als canvis majúsculs als quals ens abocarà aquest segle. Crear, crear-se o, tal vegada, desaparèixer.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat